

О.О. Запорожець

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БАТЬКІВСЬКОЇ ПРОСВІТИ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті обґрунтовано актуальність дослідження розвитку батьківської просвіти засобами масової інформації. Охарактеризовано засоби масової інформації як джерела просвітницької діяльності. Розглянуто аспекти та етапи розвитку батьківської просвіти засобами масової інформації. Встановлено особливості здійснення просвіти батьків на різних етапах розвитку засобів масової інформації. Встановлено, що найбільш суттєвий вплив на формування батьківської просвіти засобами масової інформації розпочався після появи та розповсюдження телебачення. В умовах сьогодення інтернет відіграє провідну роль серед усіх різновидів засобів масової інформації на ниві просвітницької діяльності. На основі аналізу літературних джерел та практичного досвіту було виділено позитивні та негативні сторони застосування засобів масової інформації для просвітницьких цілей. До позитивних сторін віднесено інформативність, доступність інформації, нескладний для розуміння її виклад, динамічність подачі, наочність та актуальність. Серед негативних сторін найбільш суттєвим фактором є велика кількість неправдивої інформації. Встановлено доцільність та необхідність налагодження діалогу між засобами масової інформації та педагогічною спільнотою для оцінювання та моніторингу інформації.

Ключові слова: просвіта, засоби масової інформації, батьківська просвіта, друкований засіб масової інформації, електронний засіб масової інформації.

В статтє обоснована актуальность исследования развития родительского просвещения средствами массовой информации. Охарактеризованы средства массовой информации как источник просветительской деятельности. Рассмотрены аспекты и этапы развития родительской просвещения средствами массовой информации. Установлены особенности осуществления просвещения родителей на разных этапах развития средств массовой информации. Установлено, что наиболее существенное влияние на формирование родительского просвещения средствами массовой информации начался после появления и распространения телевидения. В современных условиях интернет играет ведущую роль на ниве просветительской деятельности среди всех разновидностей средств массовой информации. На основе анализа литературных источников и практического опыта были выделены положительные и отрицательные стороны применения средств массовой информации для просветительских целей. К положительным сторонам относятся информативность, доступность информации, не сложное для понимания ее изложение, динамичность подачи, наглядность и актуальность. Среди негативных сторон наиболее существенным фактором является большое количество ложной информации. Установлена целесообразность и необходимость налаживания диалога между средствами массовой информации и педагогическим сообществом для оценки и мониторинга информации.

Ключевые слова: просвещение, средства массовой информации, родительское просвещение, печатные средства массовой информации, электронные средства массовой информации.

Relevance of the study of parents' education by media is substantiated in the article. Media was characterized as a source of education. Aspects and stages of development of parents' education by media were considered. Peculiarities of parents' education at different stages of the media development were defined. It was determined that the most significant influence on the formation of parents' education by media started after the emergence and spread of television. The Internet plays a leading role in the field of education among all varieties of media in modern conditions. Based on analysis of the literature and practical experience positive and negative aspects of the use of media for educational purposes were identified. Positive aspects are informative, availability of information, not difficult to understand its presentation, dynamic flow, visibility and relevance. The most significant factor among the all negative aspects is the large number of false information. There is the expediency and the need for dialogue between the media and the educational community to assess and monitor information.

Key words: education, the media, parental education, print media, electronic media.

Постановка проблеми. Проблема «батьків та дітей» у сучасному світі не менш актуальна, ніж була у ХІХ ст. за часів Й.С. Тургенєва. Але є суттєва різниця між тогочасними та сучасними підходами до вирішення проблеми взаєморозуміння поколінь. У сучасних умовах батьки все рідше покладаються на традиційний досвід отримання інформації щодо виховання дітей. Вони все частіше приходять до висновку, що «бути батьком» в сучасному суспільстві – це досить складна «робота», і що для її успішного виконання необхідно більше знань [7, с. 350–351].

Тому батьки намагаються зібрати, обробити та застосувати на практиці якомога більше джерел інформації, основними та найбільш доступними з яких є засоби масової інформації (ЗМІ). Сьогодні вони являють собою різномірний набір джерел інформації, які необхідно та доцільно використовувати не лише для отримання певних фінансових зисків, але і для морально-естетичного виховання та просвіти. Тому розробка ефективних шляхів використання можливостей засобів масової інформації у розвитку батьківської просвіти є **актуальною** задачею.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальними питаннями батьківської просвіти займалися Ж.Ж. Руссо, І.Г. Песталоцці, Г.С. Сковорода, К.Д. Ушинський, М.М. Добролюбов, М.Г. Чернишевський [5, с. 350–380]. Великий внесок у розвиток сімейної педагогіки у 20–30 рр. ХХ ст. внесла Н.К. Крупська [4, с. 28–44]. Період, який почався з другої половини ХХ ст. характеризується бурхливим сплеском розвитку педагогіки взагалі та батьківської педагогіки зокрема. В Україні питаннями батьківської просвіти активно займалися Ф.І. Іващенко, П.П. Блонський, В.О. Сухомлинський та інші. Особливістю сучасного етапу розвитку батьківської просвіти є можливість донесення передових ідей педагогічної думки до широких верств населення не тільки традиційними засобами, а більш доступними та поширеними, до яких відноситься ЗМІ. На сучасному етапі питанням розвитку просвіти батьків присвячені роботи науковців Т.Ф. Алексеєнко, М.А. Попова, В.Я. Титаренка та багатьох інших.

Мета статті. Головною метою статті є встановлення особливостей батьківської просвіти засобами масової інформації у історичному аспекті їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Засоби масової інформації є потужним джерелом, яке у значній мірі формує суспільну думку та відношення до тієї чи іншої проблеми, а їх роль протягом останнього сторіччя невинно зростає. Згідно Закону України «Про інформацію», ЗМІ являють собою засоби, що призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації [3, ст. 3].

Засоби масової інформації повинні відповідати таким критеріям:

- масовість одержувача, на відміну від різного роду видань, призначених для конкретної особи чи групи осіб;
- періодичність – для визнання видання засобом масової інформації необхідний його неодноразовий вихід через певні проміжки часу;
- форма викладу матеріалу – друковане видання, радіо-, теле-, відеопрограма, кінохронікальних програма, інша форма.

Тобто, у загальному розумінні, засоби масової інформації являють собою засіб донесення інформації до широкої аудиторії, який діє на постійній основі. До основних підсистем ЗМІ належать: друкована продукція, телебачення, інтернет і радіо[6, с. 171–200].

Роль ЗМІ у формуванні громадської думки за період їх існування змінювалася в залежності від багатьох факторів – від технічних можливостей створення та розповсюдження «медіапродукту» до суспільно-політичного строю у країні.

Якщо у 20-50 рр. ХХ ст., коли телебачення лише зароджувалося та починало входити в ужиток, а радіомовлення було найбільш поширеним засобом масової комунікації, проблем батьківської просвіти торкалися опосередковано. Наприклад, у кіножурналі «Кінотиждень» (1929 р.) був сюжет під назвою «Проти «зеленого змія», знятий у с. Жмеринка Вінницького округу, де діти робітників залізничного депо ст. Жмеринка на мітингу з гаслами «Батьки, не пийте горілки, будуйте школи!». У кіножурналі «Радянська Україна» (1938 р.) у сюжеті «Василь, Микола і Петро», знятому у Київській області, подружжя І. та О. Злинків приймає вітання з народженням трійні [1, с. 54].

Період 60-80 рр. ХХ ст. характеризується появою спеціалізованих просвітницьких теле-, радіо-, кіносюжетів та передач. Так у 70-х рр. на радянському телебаченні виходила телепередача «Для вас, родители», у 80-х рр. виходила радіопередача «Как стать хорошими родителями». Кіносюжети у цей період поступово втрачають свою популярність. Особливо цікавим, на наш погляд, з точки зору батьківської просвіти є кіносюжет, знятий у Львові у 1967 р. під назвою «Чоловіки на заняттях у школі молодих батьків», оскільки власний приклад завжди був одним з найголовніших факторів просвіти [2, с. 85].

Сучасний етап розвитку засобів масової інформації, який почався в 90-х рр. ХХ ст., характеризується максимізацією доступу до інформації. Немаловажну роль у цьому зіграла поява інтернету, який за останні роки обійшов телебачення за ступенем свого впливу на рівень інформованості суспільства. Безумовно і телебачення з його майже «культовими» телепередачами «Школа доктора Комаровського», «Семья от А до Я» та іншими зіграло значну роль у батьківській просвіті.

Особливістю цього періоду є втрата радіомовленням своїх позицій на ниві інформування та просвіти суспільства. Воно стало у більшій мірі виконувати розважальні функції.

У той же час з'явилася достатньо велика кількість журналів просвітницького характеру для батьків, наприклад «Хорошие родители», «Твой малыш», «Мама и я» та інші, крім того у багатьох «глянцевих виданнях» є спеціалізовані рубрики, присвячені проблемі виховання.

Переворот у свідомості суспільства викликала поява інтернету, що у мить зробило доступною велику кількість інформації для користувачів. Інтернет, при правильному його використанні, є практично невичерпним джерелом просвіти взагалі і батьківської просвіти зокрема.

У той час, коли вимоги до батьківства невпинно підвищуються, все більше зростає попит на відповідну інформацію. Сьогодні до послуг батьків дітей різного віку:

– спеціалізовані сайти – «Почемучка», «Материнство», «Мамочки», «Азбука воспитания» та інші;

– інтернет-форуми;

– електронні версії і дайджести газет та журналів;

– спеціалізовані групи у соцмережах;

– «блоги», які постійно оновлюються і відображаються в режимі реального часу.

Велика різноманітність спеціалізованої просвітницької інформації для батьків з одного боку сприяє підвищенню рівня їх свідомості, а з іншого може призвести до невірних висновків, оснований не перевіреною інформацією (рис. 1). Адже батьківська просвітницька діяльність, як і будь-яка діяльність подібного роду, що провадиться засобами масової інформації, не контролюється державою та здійснюється без системного залучення представників всіх рівнів освіти від дошкільної до вищої.

Таким чином, аналізуючи позитивні та негативні сторони просвіти батьків засобами масової інформації, ми можемо зробити висновок, що переваг при застосування ЗМІ у батьківській просвіті значно більше, ніж недоліків. Але ці недоліки мають значну вагу, тому педагогічна спільнота повинна звернути увагу та більш активно залучатися до використання ЗМІ у батьківській просвіті з метою оцінювання та моніторингу інформації. Аналіз тенденцій розвитку засобів масової інформації вказує на те, що і надалі буде відбуватися їх розвиток та трансформація. Задача педагогів полягає у знаходженні найбільш ефективного способу взаємодії з ними.

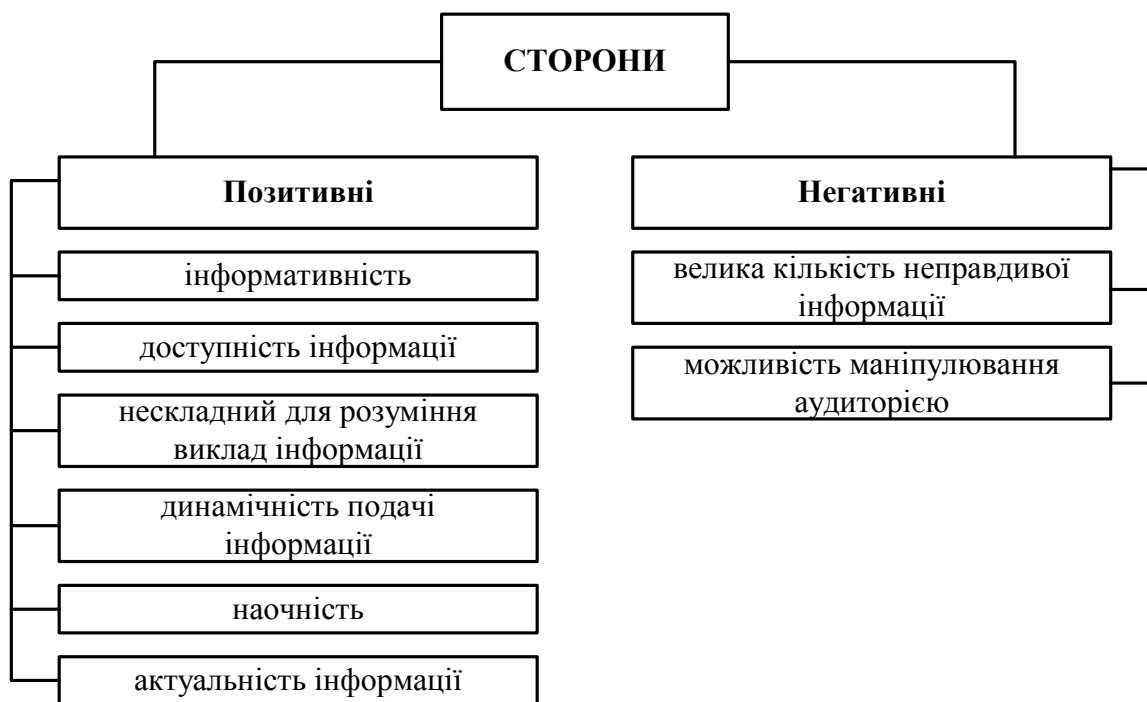

Рис. 1. Позитивні та негативні сторони батьківської просвіти ЗМІ

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному дослідженні. Отже, питання розвитку батьківської просвіти засобами масової інформації в Україні мають свою історію. Починаючи з 20-х рр. ХХ ст. освітяни активно використовували періодичні видання, радіо та телевідео-програми з просвітницькою метою. На сучасному етапі застосування всіх можливостей ЗМІ у педагогічній просвіті батьків являється перспективним та прогресивним засобом взаємодії фахівців з батьківською спільнотою України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анотований каталог кіножурнілів, документальних фільмів і кіносюжетів (1896–1939) : кінолітопис / [упоряд. Н. Слончак]. – К.: ДЦЗД НАФ, 2009. – 245 с.
2. Анотований каталог кіножурнілів, документальних фільмів і кіносюжетів (1966–1975) : кінолітопис / [упоряд. О. Дорошенко та ін.]. – К.: ДЦЗД НАФ, 2010. – 928 с.
3. Закон України «Про інформацію» : станом на 02 бер. 2014 р. / Верховна Рада України. – К.: Відомості Верховної Ради України, від 01 груд 1992 р., № 48, ст. 650.
4. Коменский Я.А. Материнская школа / Я.А. Коменский. – М.: Учпедгиз, 1947. – 104 с.
5. Константинов Н.А. Просвещение, школа и педагогическая мысль в России в XVIII веке / Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, М.Ф. Шабаева. – М.: Просвещение, 1982. – 447 с.
6. Менделеев Е.М. Средства массовой информации в обществе / Е.М. Менделеев. – М.: Знание, 1988. – 272 с.

7. R. Calam Can Technology and the Media Help Reduce Dysfunctional Parenting and Increase Engagement With Preventative Parenting Interventions? / R. Calam, C. Miller, M.R. Sanders et al. // Child Maltreatment, Vol. 13, Num. 4, November 2008. – P. 347-361.